

γραβιέρα

γραβιέρα ή, σύνθηθ.

Έκ τοῦ Ἰταλ. *groviere*, τὸ ὅπ. ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἑλβετικῆς πόλεως Gruyère, ἐνθα παρασκευάζεται ὠρι-
σμένον εἶδος τυροῦ.

Εἶδος ἑλβετικοῦ τυροῦ πολλαχ. β) Εἶδος τυροῦ κατὰ
μίμησιν τοῦ ἑλβετικοῦ πολλαχ.

γραβίζω Κέρκ. (Κασσιόπ.)

Έκ τοῦ οὗς. γ ρ ά β α, τὸ ὅπ. βλ.

Κρύπτομαι εἰς γ ρ ά β α ν: Μ' αὐτὸ τὸ γαῖρὸ γραβίζου-
νε μέσα 'ς τὰ βαθιὰ τὰ ψάγια.

γραβοπούλα ή, Ἀντίπαξ. Ἡπ. (Θεσπρωτ.) Κέρκ.
Παξ.

Έκ τοῦ οὗς. γ ρ ά β α, τὸ ὅπ. βλ., καὶ τῆς ὑποκορ. κα-
ταλ. -π ο ύ λ α.

Μικρὴ γ ρ ά β α 2, ἐνθ' ἄν.

Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. Γραβοπούλες καὶ ὡς τοπων. Ἡπ.
(Φιλιάτ.)

γραβούλι τό, ἀμάρτ. γραβούλ' Σάμ. κραβούλι Θράκ.
(Καδίκ.) χραβούλι Θράκ. (Τσακίλ.)

Έκ τοῦ γ ρ ά β α λ ο (Ι) ὡς ὑποκορ.

Γ ρ ά β α λ ο (Ι) 1, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.

γραβούτι τό, Ἑρεικ. Μαθράκ. Ὁθων.

Έκ συμφύρσ. τῶν οὗς. γ ρ ά β α καὶ *β ο ύ τ ι. Πβ.
μ α κ ρ ο β ο ύ τ ι, κ ο λ ο β ο ύ τ ι.

Σπήλαιον ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἐνθ' ἄν.: Διασολεμένο
ψάρι αὐτὸ τὸ σπαράκι! Ὅλο τρυπώνει 'ς τὰ γραβούτια
Ἑρεικ. Ὁ Τζώρτζης τοῦ Ρομπολέ μέσα σ' ἓνα γραβούτι
εὐρήκε κι αμέτι στρουδού'λα (κι αμέτι = ἀφθονία, στρου-
δού'λα = μικρὰ στρείδια) αὐτόθ. Σὲ αὐτὸ τὸ γραβούτι τῇ
θάλασσας ἤθελα νά 'ξερα πόσα ψάγια θά 'χουνε γραβώσει
αὐτόθ.

Ἡ λ. καὶ ὡς τοπων. ὑπὸ τὸν τύπ. Γραβούτι Κέρκ. (Κασ-
σιόπ. Συναράδ.)

γραβουτώνω Ἑρεικ.

Έκ τοῦ οὗς. γ ρ α β ο ύ τ ι.

Χώνομαι, βουτῶ εἰς γ ρ ά β α ν: Βωρέ, 'ς τό 'πα ἐφές πού
θὰ πιάκωμε σήμερα μὲ τὰ δίχτυα караβιδίτσια καὶ θὰ μᾶς
ἔχη γραβουτώσει τὸ βολιμόσκοινο σὲ κᾶνα 'βλέμονα (βωρέ =
μωρέ, караβιδίτσια = караβιδούλες, βολιμόσκοινο = σχοινὶ
μὲ μολύβι, βλέμονας = ἀβλέμονας = βαθὺ μέρος τῆς θα-
λάσσης).

γράβωμα τό, ἐνιαχ. γράβουμα Στερελλ. (Ἀμφιλογ.
Σπάρτ.) ἀγραδουμα Στερελλ. (Περίστ.) σγράβουμα Εὐβ.
(Αἰδηψ.)

Έκ τοῦ ρ. γ ρ α β ὠ ν ω.

Ἡ ἐμπλοκή, ἐγκλεισμός εἰς γ ρ ά β α ν ἐνθ' ἄν.: Ἐφαγα
τέτερον ἀγραδουμα π' θὰ δού θ' μῶμι! Στερελλ. (Περίστ.)

γραβώνω Ἑρεικ. γραβόνου Στερελλ. (Ἀμφιλογ.
Μπούκ. Σπάρτ.) γραδώνω Ἡπ. (Ξηροβούν. Ραδοβύζ. κ.ά.)
Θεσσ. (Ἀρματολικ.) Φοῦρν. γραδώνου Εὐβ. (Ἀκρ. Στρό-
πον.) Ἡπ. (Πλατανούσ. Πράμαντ.) Θεσσ. (Ἀργιθ. Βρύσ.)
Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀμφιλογ. Καρπεν. Λεπεν. Μύτικ.
Ναύπακτ. Σπάρτ. Τριχων.) ἀγραδώνου Στερελλ. (Περίστ.)

σγραβόνου Εὐβ. (Αἰδηψ.). Μέσ. γραδώνουμι Θεσσ. (Ἀργιθ.
Βρύσ.) ἀγραδώνουμι Στερελλ. (Περίστ.)

Έκ τοῦ οὗς. γ ρ ά β α.

1) Ἐμπλέκομαι, ἐνσφηνοῦμαι Ἑρεικ. Εὐβ. (Ἀκρ.)
Ἡπ. (Πλατανούσ.) Θεσσ. (Ἀργιθ. Ἀρματολικ. Βρύσ.) Στε-
ρελλ. (Ἀμφιλογ. Καρπεν. Λεπεν. Μύτικ. Ναύπακτ. Περίστ.
Σπάρτ. Τριχων.): Τὸ δίχτυ θὰ σοῦ γραβώσει ἐδῶ τσί ξέρες
Ἑρεικ. Εἶναι, γλέπεις, γραβωμένο τὸ χταπόδι αὐτόθ. Γράδου-
σι ἡ κόττα Λεπεν. Γραδῶθ' κι ἡ γίδα Πλατανούσ. Γραδῶθ' κα
'ς τὰ σύρματα κ' ἔσκισα τὰ σκουτιά μ' Βρύσ. Ποῦ γραδουσι,
μαρὴ, οὐ κόκοτους; Καρπεν. Εἶμι ἀγραδουμένους πίσον ἀπ'
τοῦ ντ' λάπ' Περίστ. Ἀγραδώνουμι 'ς τοῦ ρ' μᾶν' αὐτόθ.
Γράδουσα κι δὲ μπουροῦ νὰ βγοῦ Σπάρτ. Ἐσπασ' ἓνα
κουκκαλάκ' κι πῆι κι γραδουσι ἀνάμισα σὶ δυὸ τραπιζίτις,
π' δὲ βοροῦ νὰ δού βγάνου μὲ κανένα δρόπου Ἀκρ. Ἡρθι
κι γραδουσ' τοῦ πουνδάρ' τ' γαιδουριού ἀνάμισα 'ς τ'ς δυὸ
πέτρις κι δὲν ἔβγινι μὲ κανένα δρόπου αὐτόθ. Ἐγραδουσι
τοῦ πόδ' μ' (ἐνσφηνώθη εἰς ρωγμὴν βράχου) Σπάρτ.
Γράδουσι τοῦ πουνδάρ' μ' μιάσα 'ς τῇ γράδα (μιάσα = μέσα)
Ἀργιθ. Γράδουσι αὐτὰ τὰ παλισκούτια 'κειὰ σὶ 'κειῶ 'ν
ἀγράδα Τριχων. β) Μετβ. καὶ ἀμτβ., συνωθῶ Ἡπ. (Ξηρο-
βούν.) γ) Συλλαμβάνω Ἡπ. (Πλατανούσ. κ.ά.) Στερελλ.
(Περίστ.): Ἀσὲ γραδῶσω πουνθενά, σὲ γράδωσα Ἡπ.
Συνών. π ι ἄ ν ω, τ σ α κ ὠ ν ω. δ) Κρύπτομαι κάπου Ἑρεικ.
Εὐβ. (Αἰδηψ.) Στερελλ. (Ἀμφιλογ. Μπούκ. Περίστ. Σπάρτ.):
Σὲ αὐτὸ τὸ γραβούτι τῇ θάλασσας ἤθελα νά 'ξερα πόσα
ψάγια θὰ 'χουνε γραβώσει Ἑρεικ. Παρατρανάει ὁ βουριάς
κι πᾶν τὰ γίδια τ' ἀπόγουνου νὰ γραβώσ'νι μέσα Μπούκ.
Μ' ἔπιασ' ἡ βρογχὴ κι γραβουσα 'ς τ' σπ' λιά Ἀμφιλογ.
ε) Ἐπὶ κατασκευῆς τοίχου ἢ ἀντερείσματος, ἐμπηγνύω μι-
κροὺς λίθους εἰς τὰ κενὰ τὰ ὅποια δημιουργοῦνται μεταξὺ
τῶν μεγάλων λίθων Φοῦρν.: Γραδώνεται ἡ πεζούλα καὶ
βαστάει. Συνών. χ α λ ι κ ο λ ο γ ὠ. 2) Μεταφ., ἀπομο-
νώνομαι εἰς τὴν οἰκίαν μου Στερελλ. (Περίστ.) β) Εὐρί-
σκομαι εἰς δυσχερῆ θέσιν, κυρίως οἰκονομικὴν Στερελλ.
(Σπάρτ.): Γράδουσι οὐ φουκαρὰς κι ἀπὲ ἀλλῶς δὲν ἔλι
ψέματα γ) Εἶμαι ἀπησχολημένος Ἡπ. (Πλατανούσ.)
Στερελλ. (Σπάρτ.): Τώρα δὲν ἔχου κιρὸ γιὰ ταξίδι, εἶμι
γραδουμένους μὲ τ' ὄργανο Πλατανούσ. Θὰ νά 'κανα αὐ-
τεῖνη τ' δ' λυά, ἀλλὰ εἶμι γραδουμένους τώρα μὲ τοῦ χου-
ράφ' Σπάρτ. δ) Ἐμπλέκομαι εἰς συζήτησιν καὶ καθυστερῶ
Ἡπ. (Πράμαντ.) Θεσσ. (Ἀργιθ.): Πᾶσα μέρα γραδώνου
μὲ τοῦ Λάκια κι δὲ βοροῦ νὰ ξιγραδῶσου Πράμαντ. Γρά-
δουσα 'ς τὸ χουριὸ (ἐμπλεξά, καθυστέρησα ἕνεκα συνανα-
στροφῆς εἰς τὸ χωρίον καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ φύγω ἐγκαίρως)
Ἀργιθ. ε) Πιέζω, στενοχωρῶ Ἡπ. Στερελλ. (Αἰτωλ. Τρι-
χων.): Αὐτὸν τὸν γράδωσες γιὰ καλὰ Ἡπ. Μὲ γραδῶσανε
κ' ἕκατσα γιὰ φαί Τριχων. Γραδῶθ' κα κι τὰ μαρτύρ' σα
οὔλα αὐτόθ. Εἶναι πολὺ γραδωμένος (εἶναι πολὺ στενοχω-
ρημένος) Ἡπ. στ) Στρίζομαι, παραμένω Εὐβ. (Στρόπον.):
Ἀμα ξιμιντανίσις' ἀπονδῶ, δὲ γραδῶν' πουνθινά (ξιμιντανίσις'
ξεμειντανίση = φύγη, ἀναχωρήση) Ποῦ νὰ γραδῶσ'ς, δὲν
ἔχ' πουνθινά κλαρί (ποῦ νὰ παραμείνης, δὲν ἔχει πουνθενά
κλαρί).

γραβωτὸς ἐπίθ., Ἑρεικ. Μαθράκ. Ὁθων. ἀγραδουτὸς
Στερελλ. (Περίστ.)

Έκ τοῦ γ ρ ά β α, τὸ ὅπ. βλ., καὶ τῆς παραγωγ. καταλ.
-ω τ ὸ ς.

1) Σπηλαιώδης Ἑρεικ. Μαθράκ. Ὁθων.: Ὁ Σκυλλο-
πνίχτης εἶναι βουνὸ κ' ἔρχεται γραβωτὸ ἀπουνκάτω καὶ

πνίγουν τσου σκύλλους 'Οθων. 2) 'Ενσφηνωμένος Στερελλ. (Περίστ.): Κάθουμαν μιὰ οὐλόκληρ' μέρα ἀγραδουτὸς πίνου ἀπ' τοῦ κασό'ν.

γραγρανίζω Πόντ. (Κοτύωρ. Σταυρ. Τραπ. Χαλδ.)
Λέξεις πεποιημένη ἐκ τοῦ ἐπιφών. γ ρ ᾶ - γ ρ ᾶ καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -α ν ῖ ζ ω. Βλ. "Ανθ. Παπαδόπ., 'Αρχ. Ποντ. 12 (1947), 57.

Προξενῶ θόρυβον ἐνθ' ἄν.: Μὴ γραγρανίης, ἐπόμενον τοῦ κιφάλι μ'! Σταυρ.

γραδάρισμα τό, πολλαχ.

'Εκ τοῦ ρ. γ ρ ᾶ ῥ ω.

'Η δι' ἀραιομέτρου μέτρησις τῆς πυκνότητος ὑγροῦ πολλαχ.: 'Στὸ γραδάρισμα θὰ δοῦμε τὴν κρασί μου 'φερεις Πελοπον. (Κυνουρ.) Πάνω 'ς τὸ γραδάρισμα τοῦ κρασοῦ μου 'σπασε τὸ γράδο Πελοπον. (Γαργαλ.) 'Στὸ γραδάρισμα βρέθηκε μισὸ γάλα καὶ μισὸ νερό 'Αθῆν.

γραδάρω πολλαχ. γραδάρον πολλαχ. βορ. ἰδιωμ. γραδά-
ρω Κρήτ. Σῦρ. γραδέρνω 'Ιων. (Βουρλ. Κρήν.) Κρήτ. (Μονοφάτσ. κ.ά.) — Κ. Στασινοπ., Κρασί, 142 κ.ά. γρα-
δέρνον Σάμ. γραδέρνω Κρήτ. (Ραμν.)

'Εκ τοῦ οὐσ. γ ρ ᾶ ῥ ω.

1) 'Εξακριβώνω τὴν πυκνότητα ὑγροῦ τινος διὰ τοῦ ἀ-
ραιομέτρου πολλαχ.: Γραδάρω τὸ σπύργο - τὸ ρακί - τὸ κρα-
σί - τὸ μούστο - τὸ γάλα πολλαχ. Στείλε νὰ γραδάρῃς τὴ
τζικουνδιά Κρήτ. Γραδάρω τὸ γάλα - τὸ λάδι Σῦρ. Γραδέρ-
νομε μὲ τὸ μουντόμετρο Κ. Στασινοπ., ἐνθ' ἄν. 2) Θερμο-
μετρῶ Στερελλ. (Αἰτωλ. 'Ακαρναν.) — Λεξ. Δημητρ.: 'Ο
γιατρός ἐγραδάρῃσε τὸν ἄρρωστο Λεξ. Δημητρ. 3) Μεταφ.,
ἐκτιμῶ τὴν ἡθικὴν ἀξίαν ἀτόμου τινὸς 'Ιων. (Βουρλ.) Κρήτ.
(Κίς. Ραμν. κ.ά.): Σὰ δὲ γραδάρῃς τὸν ἄρρωστο, φίλο μὴ
δόνε κἀνης Κίς. 'Εγραδάρά δονε 'γὼν ἀπὸ τὴ βρώτη φορὰ
ποὺ τὸν εἶδα πὼς δὲ λέει καὶ πολλὰ πράματα (ἐξετίμησα
ἀπὸ τὴν πρώτην φορὰν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸν εἶδα ὅτι δὲν
εἶναι ἀξιόλογος) Ραμν.

γραδέλα ἡ, 'Ιθάκ. Κέρκ. Κεφαλλ. — Ν. Κολουμέλλ.,
Δοκίμ. Οἰκονομίας, 15 γραδέλ-λα Κύπρ.

Τὸ Βυζαντ. γ ρ ᾶ δ ῆ λ α, τὸ ὅπ. ἐκ τοῦ 'Ιταλ. *gradella* = ἐσχάρα ἐκ καλάμων.

1) 'Εσχάρα ἐκ καλάμων, καλαμωτὴ Κέρκ. — Ν. Κολου-
μέλλ., ἐνθ' ἄν.: 'Επάνω εἰς γραδέλες ἡλίαζε τὰ σῦκα ὅπου
εἶναι μισομαραμένα Ν. Κολουμέλλ., ἐνθ' ἄν. 2) Σιδηρᾶ ἐ-
σχάρα τῆς ἐστίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνάπτονται ἀνθρακες διὰ
τὴν ὀπτῆσιν τῶν φαγητῶν 'Ιθάκ. Κεφαλλ. Κύπρ.: 'Η γρα-
δέλα εἶναι στουθωμένη ἀπὸ στάχτη Κεφαλλ. 3) 'Η σιδηρᾶ
ἐσχάρα τῶν ὑπονόμων Κεφαλλ.: Εἶπ' ὁ δήμαρχος νὰ βουλ-
λώσουνε τσι γραδέλες γιὰ ὅλο τὸ καλοκαίρι.

γραδελάδα ἡ, Προπ. ('Αρτάκ. Κύζ.)

'Εκ τοῦ οὐσ. γ ρ ᾶ δ ῆ λ α καὶ τῆς παραγωγ. καταλ.
-ά δ α.

1) 'Εσχάρα σιδηρᾶ ἐπὶ τοῦ μηχανοστασίου τοῦ πλοίου
Προπ. (Κύζ.) 2) Παρατηρητήριον τῶν ἀλιέων κατασκευα-
ζόμενον ἐκ διασταυρουμένων ξυλίνων δοκῶν, τὸ θυννοσκο-
πεῖον τῶν ἀρχαίων Προπ. ('Αρτάκ.)

γραδελοξύστης ὁ, ἐνιαχ. γραδαλονξύστ'ς "Ηπ. (Πω-
γών.)

'Εκ τῶν οὐσ. γ ρ ᾶ δ ῆ λ ο ς καὶ ξ ὕ σ τ η ς.

'Εργαλεῖον τῶν βαρελοποιῶν, διὰ τοῦ ὁποίου κατα-
σκευάζεται ὁ γ ρ ᾶ δ ῆ λ ο ς (βλ. λ.), ἐνθ' ἄν.: Φρ. Οὐ αἶονος
ποὺ 'ν' ἀπόψι κι αὔριου νὰ σκέπη, νὰ βοηθηθᾶ τὴν ἀρίδα,
σκεπαρίδα, τὸ πελέκι, τὸ ροκάφ' καὶ τὸ γραδαλονξύστ'
(εὐχὴ) "Ηπ. (Πωγών.)

γραδέλος ὁ, ἐνιαχ. γραδάλος "Ηπ. (Πρέβ.)

Πιθαν. ἐκ τοῦ 'Ιταλ. *cardello* = στήριγμα, βάσις.

'Η κατ' ἀμφοτέρα τὰ ἄκρα τῶν ἐπιμήκων στανίδων βα-
ρελίου ἢ κάδης σχηματιζομένη αὐλαξ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφαρ-
μόζονται αἱ βάσεις αὐτῶν ἐνθ' ἄν.

γραδελούλα ἡ, Κεφαλλ.

'Υποκορ. τοῦ οὐσ. γ ρ ᾶ δ ῆ λ α.

Γ ρ ᾶ δ ῆ λ α 1.

γραδελώνω ἐνιαχ. γραδελώνου "Ηπ.

'Εκ τοῦ οὐσ. γ ρ ᾶ δ ῆ λ ο ς, τὸ ὅπ. βλ.

Σκαλίζω στανίδα ἢ ξύλον ἐνθ' ἄν.

γραδέλωση ἡ, ἐνιαχ. γραδάλωσ' "Ηπ. (Κόνιτσ. Πρέβ.)
Μακεδ. (Βογας.)

'Εκ τοῦ ρ. γ ρ ᾶ δ ε λ ὶ ω ν ω.

1) Γ ρ ᾶ δ ῆ λ ο ς, τὸ ὅπ. βλ., "Ηπ. (Κόνιτσ.) Μακεδ.
(Βογας.) 2) 'Εφαρμογὴ "Ηπ. (Πρέβ.)

γραδελωτήρι τό, ἐνιαχ. γραδαλωτήρ' "Ηπ. (Κόνιτσ.)

'Εκ τοῦ ρ. γ ρ ᾶ δ ε λ ὶ ω ν ω.

'Εργαλεῖον τῶν βαρελοποιῶν, διὰ τοῦ ὁποίου οὔτοι σχη-
ματίζουν τὴν αὐλακα εἰς τὰς ἐπιμήκεις στανίδας τῶν βαρελίων
ἐνθ' ἄν.

γράδι τό, ἐνιαχ. γράδ' Θεσσ. (Ζαγορ.)

'Εκ τοῦ οὐσ. γ ρ ᾶ ῥ ω.

Γ ρ ᾶ ῥ ω 5, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.

γραδῖνο τό, ἐνιαχ. *gradino* Νάξ.

'Εκ τοῦ 'Ιταλ. *gradino* = βαθμῖς.

Βαθμῖς, σκαλοπάτι ἐνθ' ἄν.

γράδο τό, σύνθηθ. γράδον Κύπρ. γράδου Μακεδ. (Δρυμ.)
Σάμ. Στερελλ. (Αἰτωλ. 'Ακαρναν. 'Ιτέα.) γράδο Πελοπον.
(Κίτ. Μάν.) γράδος ὁ, Στερελλ. (Νεοχώρ. 'Ορχομεν.) Χίος
(Πυργ.) γραδὸς Κεφαλλ. γράδους 'Αλόνν. Σκόπ. Στερελλ.
(Αἰτωλ.) γράδα ἡ, Πελοπον. (Μάν. Ξεχώρ.)

'Εκ τοῦ 'Ιταλ. *grado* = βαθμὸς, βῆμα, βαθμῖς.

1) Βαθμὸς ἀξιώματος 'Αντίπαξ. Παξ.: Αὐτὸς ἐπῆε 'ς
τὸ στρατὸ κ' ἐπῆρε τόσα γράδα Παξ. 'Εχει μεγάλο γράδο
αὐτόθι. 2) Βαθμὸς θερμότητος 'Αντίπαξ. 'Αττικ. Παξ. Πε-
λοπον. (Γαργαλ. Κίτ. Μάν. 'Ολυμπ.): Τὴν ἐπίασε ἡ κυρά της
καὶ ἔχει τώρηνες σαράντα γράδα ζέστη (ἡ κυρά της = ἡ
ἐλονοσία, ἡ θερμὴ) Γαργαλ. Εἶχε ζέστη σαράντα γράδα τὸ
παιδί Κίτ. Μάν. β) Συνεκδ., τὸ θερμόμετρον 'Αττικ. "Ηπ.
(Μαργαρ.): Σήμερα εἶχε μεγάλη ζέστη, τὸ γράδο πῆγε
'ς τὰ σαράντα Μαργαρ. 3) Βαθμὸς πυκνότητος ὑγρῶν, συνή-
θως τῶν οἰνοπνευματωδῶν πολλαχ.: Πόσα γράδα εἶναι ἡ
σούμμα; (σούμμα = ἀπόσταγμα τῶν στεμφύλων, εἶδος οὔζου
ἐγχωρίου ἀποστάξεως) Εὐβ. Πόσω γραδῶν εἶν' ἡ ρακή
μας; Κρήτ. 'Η καλιὰ πρέπει νὰ 'ναι ἔξι γραδῶν (καλιὰ = ἡ

